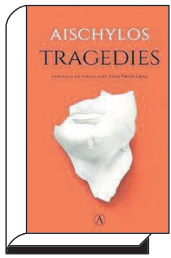

● *Recensie Tragedies*

Deze vertaling laat Aischylos ademen

De gelauwerde vertaler Patrick Lateur heeft alle bewaarde tragedies van de Griek Aischylos vertaald in glasheldere taal, met een gedragen ritme en rake beelden. Zo maakt hij de drempel naar deze invloedrijke stukken meteen een stuk lager.

Door Vincent Hunink

FICTIE
Aischylos

Tragedies
Uit het Oudgrieks
vertaald en
toegelicht door
Patrick Lateur.
Athenaeum;
478 pagina's;
€ 34,99.

Oude Griekse toneelstukken, met mythologische figuren *larger than life*. Stukken waarin op toneel haast niets gebeurt, vol lange monologen in hoogdravende taal en met barokke beeldspraak. En vooral: ideeën over verterende schuld en vernietigende boete die ver afstaan van de moderne tijd. Welkom bij de tragedies van Aischylos (ca. 525-456 v.Chr.). Wie wil deze stukken nog opvoeren, of zelfs maar lezen?

Ook de twee andere grote schrijvers van de Griekse tragedie, Sofokles en Euripides, bieden geen gemakkelijke lectuur. Toch lijken hun drama's dichterbij te staan en klinken ze eigentijds. Zo zijn er bij Euripides allerlei interessante vrouwenfiguren te vinden, die zich niet houden aan de strikte Griekse conventies.

Bij Aischylos is de 21ste eeuw ver weg: in zijn stukken duik je terug in een oerverleden, een voor-klasieke tijd en ruimte. Maar het zijn tragedies over leven en dood, over centrale waarden, met verhalen die de hele Europese cultuur diepgaand en blijvend hebben beïnvloed.

Bijvoorbeeld de mythe van de geketende held Prometheus, die voor de mensen het vuur uit de hemel stal en daarvoor meedogenloos wordt gestraft door Zeus. Of de gruwelijke spiraal van moord en wraak in de familie van Agamemnon: de grote Griekse legeraanvoerder wordt bij thuiskomst uit Troje in bad vermoord door zijn vrouw Klytaimnestra. Op haar beurt sneuvelt zij onder de hand van hun zoon Orestes, die vervolgens wordt opgejaagd door wrekende Furiën. Met moeite wordt de dodelijke spiraal uiteindelijk doorbroken door de instelling van een rechtbank in Athene. Drie volle toneelstukken, een complete trilogie, heeft het verhaal dan geduurd. Veel zitvlees en geduld zijn dus nodig.

Maar wie moeite doet wordt beloond. De drie stukken over Agamemnon en Orestes, die bekend staan als de *Orestie*, vormen de enige overgeleverde trilogie uit de hele oudheid. Dat biedt een unieke kans om de toneelervaring van het klassieke Atheense publiek, dat veelal trilogieën kreeg voorgeschoteld, zelf te beleven. En juist omdat Aischylos anders denkt over schuld en boete (personages kunnen schuldig zijn door fouten van

eerdere generaties) knettert het vaak in deze stukken. Niet door hevige actie of flitsende scènewisselingen, maar op een meer elementaire manier: het gaat kraken in het hoofd van de lezer.

Het knoestige Grieks van Aischylos was vaak een extra struikelblok om deze stukken te genieten. Ook in veel traditionele vertalingen van zijn tragedies werkte dat door. Toch zijn er in het Nederlandse taalgebied ook enkele loffelijke vertalingen verschenen. Ik noem de *Prometheus* van Gerrit Komrij uit 1992, en de twee weergaven van de *Orestie* door M. d'Hane-Scheltema en Gerard Koolschijn uit 1995 (beide tegelijk verschenen bij dezelfde uitgeverij, een bijzonder experiment). Maar de laatste complete Aischylos in het Nederlands dateert alweer van 1975.

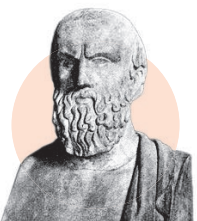
Heel goed dus dat de gelauwerde Homerus-vertaler Patrick Lateur zich aan alle zeven bewaarde stukken van Aischylos heeft gezet. Zijn uitstekend leesbare vertaling maakt de drempel naar deze tragedies meteen een stuk lager. Lateur kiest voor een tekstgetrouwe weergave, waarbij gesproken dialoogpartijen worden vertaald in vijf- of zesvoetige jamben, wat heel natuurlijk Nederlands oplevert. Bijzonder fraai zijn de gezongen koorpartijen. Lateur drukt die af in een cursieve letter en kiest juist hier voor vrije verzen: geen lastig keurslijf of korset, maar regels die vrij ademen en uitnodigend werken.

Een voorbeeld uit *De Perzen*, waarin we meekijken vanuit het perspectief van de grote aartsvijand van Athene. In deze passage mijmert het oosterse koor over alle Perzische troepen die zijn weggetrokken richting Griekenland:

'Zoals een bijenzwerm de korf verlaat/ vertrok de hele macht,/ voetvolk en wagenmenners,/ met de legerleider./ Zij staken tussen twee kapen/ de zeestraat over op de schipbrug./ verbinding tussen beide continenten.

De vrouwen van heel Perzië/ verlangen naar hun mannen,/ vulen hun bed met tranen,/ treuren zachtjes, missen hun geliefde,/ hun bedgenoot, onstuimige speerdrager,/ die zij zagen weggaan./ Eenzaam blijven zij achter onder het juk.'

Glasheldere taal, een prachtig, gedragen ritme, rake beelden. Zo mooi en toegankelijk is Aischylos, de hele Aischylos, in het Nederlands nog niet eerder vertaald.

Aischylos is een van de drie grote Griekse tragedieschrijvers, naast Sofokles en Euripides.